

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבט על מערכת החינוך הערבית בישראל - 34348

תאריך עדכון אחרון 14-09-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2024

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר סמירה עליאן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [samira.alayan@mail.huji.ac.il](mailto:samira.alayan@mail.huji.ac.il)

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 14:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יתמקד בהיסטוריה של מערכת החינוך הערבית בישראל. יציג סקירה תיאורטי ואמפירי שקשורה במערכת ומושגים סוציולוגים על מערכת החינוך ובית הספר הערבי בישראל. הקורס ייתן מידע והבנה עמוקה על מה שמתרחש במערכת החינוך, יציג את החינוך הערבית ויציג שאלות ביקורתיות על מערכת החינוך, ויבחן את ההבדלים של מערכת החינוך הערבית והיהודית, יבחן בין מערכת החינוך של הפלסטינית אזרחי המדינה ומערכת החינוך של מזרח ירושלים ואת ההבדלים ביניהם.

הקורס יבחן גם את שתי המוסדות החינוכיות העיקריות המשפחה ובית הספר, ויסביר את היחס והקשר ביניהם לבין מערכת החינוך ובית הספר. עוד הקורס יסביר מהיבט הסוציולוגי את מה שמתרחש בתוך בתי הספר הערבים בישראל ויבליט את הקשר בין מערכת החינוך למערכת הפוליטית, יציג את המשמעות של תכונות הלימודים שנלמדים בישראל לאוכלוסייה הערבית ואת השפעות שלהן על הזהות התרבותית - חברתית - פוליטית ואזרחית של התלמידים. בנוסף, שהקורס יביא חשיפה משמעותית של מעמדן של הנשים במערכת החינוך ובית הספר ואת השינויים שחלו במעמדן במהלך השנים האחרונות.

מטרות הקורס:

- בחינת מערכת החינוך הערבית בישראל מן הפרספקטיבה הסוציולוגית.
- ניתוח, הבנת ועיבוד את ההיסטוריה של מערכת החינוך ובית הספר בחברה הערבית ובית הספר בישראל.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, הסטודנטים יצליחו להבין את מבנה מערכת החינוך הערבית בישראל, ולשלב את הניסיון הביוגרפי-אישי שלהם ברמה היישומית, וזאת ביחס לשאלות מקרו סוציולוגיות מתחום החינוך, התרבות והחברה הערבית בישראל וזאת לאור היכרותם והתנסויותיהם בשדה החינוך-חברתי בישראל. בנוסף, שיכלו לראות בראיה סוציולוגיה וביקורתית את מה שמתרחש בתוך בית הספר והקשר של מה שמתרחש לחברה הערבית בישראל.

דרישות נוכחות (%) :

80%

שיטת ההוראה בקורס: - הרצאות פרונטליות והרצאות ממוחשבות, סרטי קצרים על המערכת ובית הספר וקריאת מאמרים וטקסטים ודיון קבוצתית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

לקורס שלושה שערים עיקריים :

- מערכת החינוך ובית הספר  
- הקשר של חינוך לחברה  
- חינוך ואידיאולוגיה, אי שוויון בחינוך : מיעוט -רוב , נשים גברים ועוד

חומר חובה לקריאה:

אדי-רקח, אודרי (2003). דומיננטיות של נשים בבית-הספר ורפורמות חינוכיות. בתוך: יובל דרוך, דוד נבו ורנה שפירא (עורכים), תמורות בחינוך: קווים למדיניות החינוך בישראל לשנות האלפיים (עמודים 267-288). תל-אביב: רמות - אוניברסיטת תל-אביב.

אייצק, מ. ואחרים (עורכים) (2023) שיעור לחינוך, חינוך נגד גזענות מבעד לעדשה רחבה. האגודה לזכויות האזרח בישראל

אריאלי, גל (2013). "יסוד משתוף של אזרחות (?): תפיסות האזרחות של "קבוצת הליבה" כלפי שלוש קבוצות מיעוט" בתוך: אבנון, דן (עורך) חינוך אזרחי בישראל, הוצאת עם עובד עמ' 327-360.

אלחאג', מאג'ד (2003). "תוכנית הלימודים בהיסטוריה לבתי ספר עבריים ולבתי ספר ערביים בישראל : אתנוצנטריות מול רב-תרבותיות נשלטת", בתוך: בן עמוס, אבנר (עורך) היסטוריה, זהות וזיכרון : דימוי עבר בחינוך הישראלי. חינוך וחברה, הוצאת רמות -אוניברסיטת תל-אביב עמ' 137-154.

אלחאג', מאג'ד (1996). חינוך בקרב הערבים בישראל, שליטה ושינוי חברתי, מאגנס, האוניברסיטה העברית. ירושלים.

גולן-עגנון, דפנה (2004). "למה מפלים את התלמידים הערבים בישראל?". בתוך: גולן-עגנון, דפנה (עורך). אי-שוויון בחינוך. הוצאת בבל עמ' 70-89.

יאיר, גד (2011) צופן הישראליות, עשרת הדיברות של שנות האלפיים. הוצאת כתר.

יונה, יוסי (2005). "מדיניות החינוך והתרבות: מהטרוגניות תרבותית לרב-תרבותיות?", בתוך: בזכות ההבדל- הפרויקט הרב-תרבותי בישראל, ירושלים ותל-אביב: מכון ון ליר/הקיבוץ המאוחדת עמודים 55-112.

כהן, אדיר (1983). מהפכה בחינוך. פרק ג: "שיחרור החינוך מן "הקשר" של המימסד" הוצאת רשפים עמ' 75-95.

כהן, אדיר (1983). מהפכה בחינוך. פרק ו: "החינוך כמהפכה חברתית, משנתו החינוכית של פאולו פריירה" עמ' 183-209.

לוי, גל ותמר ברקאי (1988). "יום השואה בעיניים מתקדמות: אתניות, מעמד וחינוך בישראל", בתוך: פוליטיקה- כתב עת ישראלי למדע המדינה ויחסים בינלאומיים, גליון מס. 1, יוני, עמ'

---

משונס, ג.ג. (1998). "יסודות הסוציולוגיה". בתוך: סוציולוגיה, תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 1-70.

סלע, אורלי. וניר רסיסי (2013). "המכללה העברית להכשרת מורים ככור היתוך של יושרה אקדמית לחינוך הערבי בישראל" בתוך: אגבאריה, איימן (עורך). הכשרת מורים בחברה הפלסטינית בישראל, פרקטיקות מוסדיות ומדיניות חינוכית, רסלינג עמ' 235-256.

סרג'ובני, ג. תומס (2002). "מבוא לתרבות הבית-ספרית", בתוך: ניהול בית-הספר: היבטים עיוניים ומעשיים, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 165-173.

ענבר, דן (1997). "הכלא החינוכי החופשי: מטאפורות ודימויים, בתוך: איתן, פלדי (עורך), החינוך במבחן הזמן, תל-אביב: רמות, עמ' 109-125.

עלי, נ. (2014) אלימות ופשעה בחברה הערבית בישראל: קונספירציה ממסדית או פשיעה תרבותית? אוניברסיטה חיפה. המרכז היהודי-ערבי, ו מרכז אמאן: המרכז הערבי לחברה בטוחה.

- עליאן, סמירה. (2012). " למידה טובה ומשמעותית: חוויות למידה חיוביות של בוגרים פלסטינים ישראלים" בתוך: דפים, 53. עמודים 144-167

פריה, פ (1981) [1972]. פדגוגיה של מדוכאים, תל-אביב, מפרש. פרק 2, עמ' 59-76.

שגיב, טליה (2014). חצי חצי, על ישראלים ממוצא עדתי מעורב. עמ' 9-12.

#### חומר לקריאה נוספת:

בן עמוס, א (1995), "פלורליזם בלתי אפשרי? יהודים יוצאי אירופה ויהודי עדות המזרח בתוכניות הלימודים בהיסטוריה בישראל", בתוך: דוד חן (עורך), החינוך לקראת המאה ה-21, תל-אביב, עמ' 267-276.

גופמן, א.ת. (1973). "המאפיינים של מוסדות כוללניים", בתוך: ליסק, משה, סוגיות בסוציולוגיה, מבנה וריבוד חברתי. תל-אביב, עם עובד, עמ' 264-303.

דורקהיים, אמיל (1956) 2002. "פדגוגיה וסוציולוגיה", בתוך: פסטרנאק רחל, פרקים בסוציולוגיה של החינוך (כרך א), האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 61-67.

הרן, קריסטופר (1990). מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו, הוצאת אקדמון: ירושלים. פרק 2: "תיאוריות על החינוך הבית-ספרי והחברה: הפרדיגמה הפונקציונלית ופרדיגמת הקונפליקט", עמ'; 41-66.

הרן, קריסטופר (1990). מגבלות החינוך הבית ספרי ואפשרויותיו, הוצאת אקדמון: ירושלים. פרק 4 : " בתי-ספר ושוויין הזדמנויות" עמ' 95-118.

---

הרץ-לזרוביץ, ר. (2001). "פדגוגיות ביקורתיות וחדשניות ומיקומן בבתי-הספר הישראלי בשנות האלפיים", עיונים בחינוך, : כתב עת לחקר החינוך 1, 5, עמ' 89-131.

עפרת, גדעון (2012). זהות, זיכרון, תרבות. מבחר מאמרים 2008-2012. זהות, זיכרון, מיתוס, תרבות. עמ' 31-44.

פישר, שלמה (2003). " המודרניזציה ויהודי המזרח : על ייצוג תולדותיהם של יהודי צפון אפריקה והמזרח התיכון בספרי הלימוד להיסטוריה בישראל", בתוך : בתוך: בן עמוס, אבנר (עורך) היסטוריה, זהות וזיכרון : דימוי עבר בחינוך הישראלי. חינוך וחברה, הוצאת רמות -אוניברסיטת תל-אביב עמ' 101-120.

שפירא, יונתן. ואורי בן אליעזר (1989). יסודות הסוציולוגיה. פרק 11 תיאוריות סוציולוגיות. עמ' 166-182.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %  
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %  
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות  
10 %  
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה 10 %

מידע נוסף / הערות:

לא רלוונטי